

Дарителството в България през 2017 година

Проучване и анализ на
Български дарителски форум

РЕЗЮМЕ

Дарителството¹ в България през 2017 година

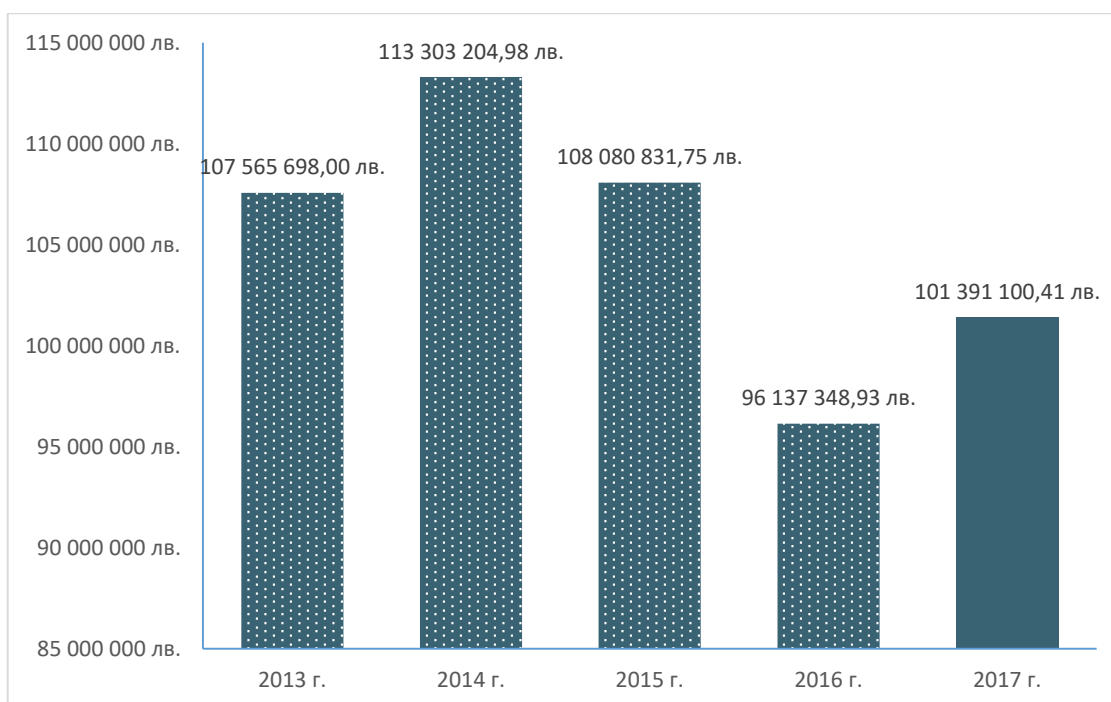
Анализ на Български дарителски форум за практики и тенденции в дарителството и корпоративната социална отговорност

ОБЩА КАРТИНА НА ДАРИТЕЛСТВОТО В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2017

КОЛКО СА ДАРЕНИТЕ СРЕДСТВА?

Общата дарена сума от фондации, компании, еднолични търговци и физически лица през 2017 г., е **101 391 100 лева**. Спрямо 2016 г. се отчита лек ръст с около 5% (почти 5,3 млн. лева повече).

Фиг. 1: Общ обем на даренията в лева за период от последните 5 години

КОИ СА ДАРИТЕЛИТЕ?

Общността на частните дарители включва следните основни групи: фондации (международни и български), компании, които влагат средства в общественостнополезни

¹ Анализът се основава на база данни от Националната агенция за приходите за декларирани дарения от компании, еднолични търговци и физически лица, преглед на отчети в Търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел, преглед на отчети на международни донорски организации, социологическо проучване, проведено от агенция „Алфа Ризърч“ през месец март 2018 г., както и разширени въпросници до компании и фондации сред общността на дарителите в България; справка от трите мобилни оператора за дарителски обаждания и sms. В документа е представен медиен анализ на тема „Дарителството в медиите 2017“, изготвен от Intelday Solutions по поръчка на БДФ. Анализът представя и коментари на експерти с икономически, социологически и по-широк обществен акцент. Документът е изготвен с подкрепата на фондация „Америка за България“ и фондация „Чарлз Стюърт Мот“.

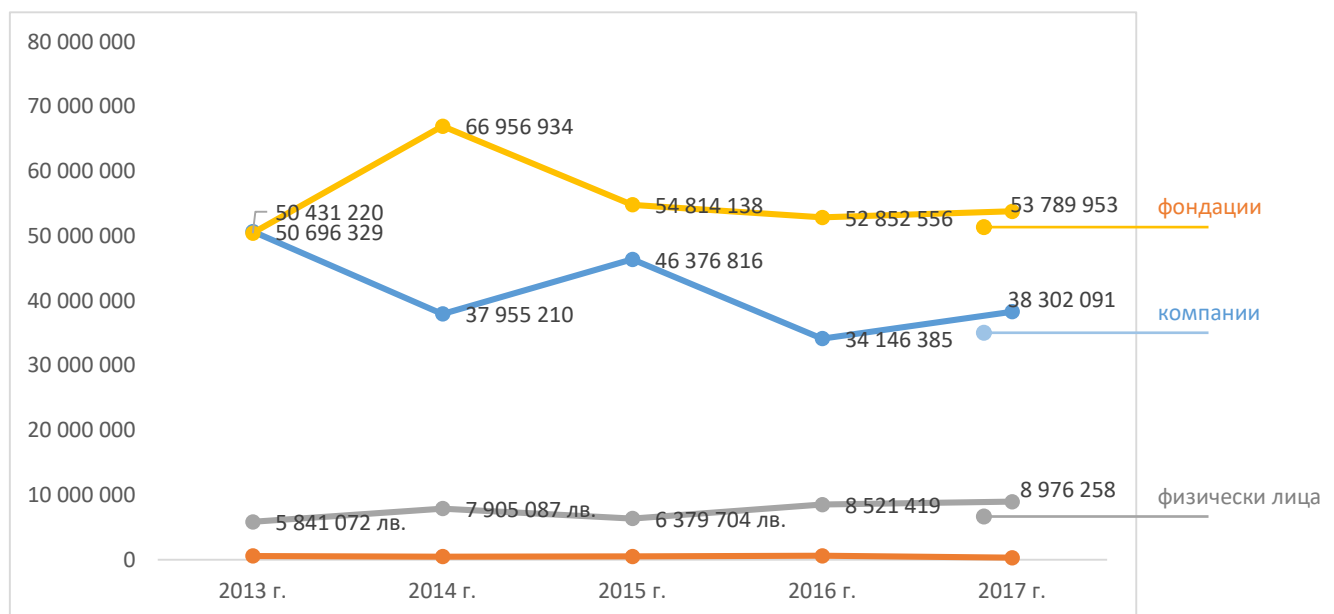
инициативи в България, еднолични търговци (ЕТ) и индивидуални дарители (физически лица).

И през 2017 г., в продължение на тенденцията от предходните три години, най-голям дарител на финансови средства са фондациите, следвани от компаниите. Даренията от индивидуални дарители се нареждат на трето място.

За периода от последните 5 години (2013 - 2017) се наблюдават следните основни тенденции:

- **Сравнително запазване на средствата, дарени от фондации**, с изключение на ясно изразения пик на увеличение през 2014 г., когато има 22% ръст спрямо средния годишен обем дарения за периода (55,8 млн. лева);
- **Ръст от 12% при дарителските инвестиции от компании спрямо 2016 г.** Погледнато за 5 годишен период обаче се отчита тенденция на спад.
- **Плавно увеличение на дарените средства от индивидуалните дарители**, които през 2013 г. са формирали едва 5% от общите дарения, докато през 2017 г. делът им е 9%.

Фиг. 2: Дарени средства в лева по източници за последните 5 години

Фондациите:

- **Обем дарения: 53 789 953 лева**
- **Приоритетни сфери на дарителство:** Над половината от фондациите (55%) подкрепят активно каузите „образование и наука“ и „детско и младежко развитие“. Висок е делът и на инвестициите от фондации за постигане на промяна

чрез общностно развитие (41%). С по-ниска честота е подкрепата към сферата „култура и изкуство“ (31%).

- **Тенденции**

За четвърта поредна година фондациите са най-големите дарители в страната по общ обем дарени средства. Инвестираните от тях почти 54 млн. лева формират 53% от общия обем дарения през годината. Спрямо 2016 г. не се наблюдават съществени промени по отношение на механизмите и сферите за подкрепа.

Големите обеми инвестиции в страната идват предимно по линия на програмите на международните фондации, които оперират в България. Част от тях следват своите дългосрочни стратегически планове, като отчитат темповете за развитие в общественно-икономическия живот в страната. Някои от фондациите, които традиционно работят в централна и източна Европа, започват да намаляват или прекратяват финансирането на проекти в България поради различни причини – (промяна на приоритети, 10 годишен период след влизането на страната в ЕС и др.). Други фондации отчитат належащи нужди от засилване на подкрепата им в страни, където демокрацията бива сериозно застрашена. Това води до решения за пренасочване на фондове и конкретно средства за засилване ролята на гражданските организации и постигане на по-бързи резултати в полза на хората и частния сектор именно в тези страни.

Фондациите са водещи сред институционалните дарители, но дефицитите са тези, които все още предопределят целите на техните дарителски инвестиции.

Въпреки лекия спад в инвестициите през последната година, фондациите остават с водеща роля за постигането на положителна промяна в обществото и развиването на организационния и административен капацитет на местните граждански организации. В контекста на силно изразен политически популизъм и замъглено от наличието на фалшиви новини публично пространство, гражданският сектор изпитва все по-необходима нужда от подкрепа за каузите, зад които стои, и ресурси за отстояване на своята роля и популяризиране на конкретните резултати, които постига. Най-голям дарител в страната остава фондация „Америка за България“.

Компаниите:

- **Обем дарения: 38 302 091 лева.** Спрямо предходната 2016 г. се отчита 12% увеличение в обема дарени средства от компаниите при почти запазен брой компании, които са декларирали дарения през годината.
- **Сфери на дарителство:** Компаниите приоритетно подкрепят каузите „образование и наука“ и „детско и младежко развитие“ (68% от изследваните са

посочили, че предоставят дарения в подкрепа на тези каузи). На следващо място се нареждат инвестициите в подкрепа на културата и изкуството (59%) и социалната сфера (45%).

- **Тенденции**

За по-малките обеми дарени средства, регистрирани в предходната 2016 година от страна на компаниите, най-често посочваната причина бе стремежът за икономическо и финансово стабилизиране. Изминалата 2017 г. се характеризира с ускоряващо се икономическо възстановяване в страната и еврозоната, а в края на годината процентът на компаниите, които очакват още по-високи приходи през 2018 г., е изключително висок (близо 85% по данни на Deloitte). Оптимистичните бизнес очаквания синхронизират и покачването и на обемите вложени средства в общественополezni каузи.

Компаниите продължават да подкрепят сферите образование и детско и младежко развитие, като разчитат на доказани във времето партньорства в случаите, когато реализират дарителски програми съвместно с НПО. Силно предпочитани са и каузите, свързани с опазване на околната среда, в подкрепата на които служителите откликват и се ангажират. Компаниите продължават да имат традиционно слаб интерес към сферата на човешките права и демокрация. Именно затова е важно да се отбележи, че през 2017 г. AVON видимо и категорично заявиха своята подкрепа като компания в подкрепа на приемането на Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие, независимо от поляризирания обществен дебат.

Сред най-предпочитаните механизми за предоставяне на подкрепа от страна на компаниите са: директни дарения за реализиране на конкретни проекти, спонсорство, маркетинг, свързан с кауза, нефинансови дарения и доброволен труд на служителите.

Физическите лица:

- **Обем дарения: 8 976 258 лева**
- **Сфери на дарителство:** здраве (59 %), социална подкрепа (38 %), при бедствия и аварии (38 %)

- **Тенденции**

През 2017 г. се регистрира леко увеличение на хората, които заявяват, че са дарявали (от 42% на 45%), който кореспондира и с по-големия обем дарени средства през последните 5 години. Хората даряват основно пари и предимно инцидентно (а не като редовна регулярна активност). Здравни, социални каузи, както и случаи на бедствия и аварии остават водещи като каузи за подкрепа с

дарения. Същевременно, през същия период е налице и малък ръст (около 2 %) в дела на българските граждани, които са правили дарения за екологични каузи (спасяване на животни, опазване на природата), култура и изкуство (0,7 %).

Една четвърт от хората (25%) са посочили, че основният мотив за даряване е желанието и възможността да помагат макар и с малки суми. Почти толкова са посочили като силна мотивация и личното им отношение към конкретен проблем (24,3%). По-малко от 1 % от индивидуалните дарители са отговорили, че даряват водени от възможността за данъчни облекчения.

През последната година се очертава лек ръст в даряваните суми – от дребни (между 1 и 5 лв.) към средно големи (50 – 100 лв.). Най-масови остават случаите на средни по размер дарения между 6 и 50 лв. годишно.

SMS и даренията в кутия остават най-масово използваните от хората начини за подпомагане на нуждаещи се. В сравнение с година по-рано обаче, делът на хората, дарили с SMS дарения намалява с почти 15%, а в същото време се увеличава делът на положения доброволен труд и дарения, направени онлайн.

Дарителските практики сред индивидуалните дарители силно се повлияват от степента на медийно отразяване на нужди и потребности.

Едноличните търговци:

- **Обем дарения: 323 404 лева**
- **Сфери на дарителство:** граждански организации, здравна и социална подкрепа

- **Тенденции**

По данни на НАП през 2017 г. се наблюдава сериозен спад спрямо 2016 г. с 48% в обема дарени средства, декларирани от едноличните търговци, при почти равен брой търговци през двете години. Запазва се тенденцията те да подкрепят НПО, здравни и лечебни заведения и други специализирани институции.

КАКВА Е СРЕДАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ДАРИТЕЛСТВОТО?

Законодателната рамка в страната, имаща пряко отношение към развитие на дарителството за последната година, няма определящо влияние по отношение на решенията дали да бъде направен дарителски акт.

Политическата обстановка не се приема като напълно стабилна. Отчитат се и случаи, които разколебават доверието към законотворците. Това от своя страна допълнително ограничава и корпоративните инвестиции в обществото, защото компаниите търсят стабилна икономическа и политическа среда, когато взимат решения за инвестициите си. Подкрепата за развитие на дарителството чрез подобряване на средата за дарителите е привидна. Заявените намерения са оптимистични, но изпълнението и резултатите изискват непрекъснат мониторинг, защото част от политиките на практика създават допълнителни пречки пред дарителите и техните партньори.

Конкретен пример е промяната в ЗДДС, която влезе в сила от 1 януари 2017 г. и имаше за задача да предостави възможност за данъчни облекчения за компаниите, които даряват храни в полза на нуждаещи се хора посредством механизма „хранителна банка“. Законодателните промени станаха факт след дългогодишно застъпничество и различни подходи, инициирани от Българската хранителна банка (БХБ) и подкрепени от широк кръг съмишленици и партньори. Година по-късно от влезлите в сила промени на практика се оказва, че дарителите на храни (производители, преработватели и търговци), трябва да понесат допълнителни разходи на време и финансови ресурси, за да отговорят на новата регулаторна рамка с цел ползване на данъчни облекчения. В резултат, както сочат докладите на БХБ обемите дарени храни са намалели с близо 30% спрямо предходната година.

Друг пример може да бъдат посочен и по отношение на регламентирането на доброволчеството – за поредна година бе наново стартиран процесът по обсъждане и разработване на текстове относно даряването на труд и време. Имаше опит за промени в Закона за младежта, които не срещнаха обществена подкрепа от мнозинството граждански организации, а в самия край на годината парламентарните групи обсъждаха Проектозакон за доброволчеството. Целият този процес по разработване и обсъждане на основната рамка, регламентираща доброволчеството, продължава с години. Основната причина е в неработещия подход на законотворчество, който до момента се характеризира с „работа на парче“ и системно отхвърляне на експертни становища и предложения в рамките на обществените обсъждания.

През годината станахме свидетели и на предприети мерки от Министерството на образованието, които в отговор на конкретен казус, застрашиха в цялост реализирането на партньорски проекти и инициативи между училища, граждански организации и дарители. Благодарение на проактивната роля на гражданските мрежи и организации,

и в крайна сметка проведения диалог, не се стигна до затваряне на достъпа до реализиране на съвместни проекти с училищата и те продължиха да работят с външни партньори.

Актуално звучене все още има и необходимостта от промяна на ставките за данъчните облекчения за дарителите за различни каузи (сега облекченията са различни по Закона за корпоративно подоходно облагане, по Закона за меценатството и при дарения за Център „Фонд за лечение на деца“ и Център за асистирана репродукция). За поредна година Анализът на дарителските практики и тенденции на БДФ посочва, че не възможността за данъчни облекчения при индивидуалните или корпоративните дарители е водеща в избора им да даряват средства. Напротив, по-малко от 1% са физическите лица и компаниите, които при подаване на годишните си данъчни декларации са декларирали дарения, с които да си намалят данъчните задължения за изтеклата година. Различните ставки не повлияват и в избора на каузи, за които хората и компаниите даряват.

Оптимистичното в цялостната картина е повишеният ръст на подкрепа от индивидуалните дарители. Постепенно нараства процентът на хората, които избират да даряват за една или друга кауза, когато разбират значимостта ѝ и се чувстват емоционално обвързани с нея.

ЕКСПЕРТЕН КОМЕНТАР

Лъчезар Богданов

Икономист, Индъстри Уоч

Динамиката на дарителството трябва да се разглежда в контекста на тенденциите в социално-икономическото състояние в страната. Разглежданият период (2013-2017 г.) най-общо се характеризира с процес на трайно преодоляване на последиците от глобалната икономическа криза. Реалният растеж се ускори от около 1% на годишна основа през 2013 и 2014 г. до над 3.5% за 2015-2017 г. След достигане на най-ниска стойност през 2012 г., пазарът на труда се активизира и създаде над 210 хил. допълнителни работни места до 2017 г., като вследствие на дългосрочни демографски тенденции коефициентът на заетост достигна рекордни стойности, а безработицата спадна двойно до нива от най-добрите периоди през 2008 г. Оживлението се пренесе и в бърз темп на нарастване на възнагражденията, като за петте години натрупаното увеличение е 45%, като за последните 2 години е средно около 10% годишно.

Отчитайки развитията в икономиката, общият размер на дарените средства отчита трайно намаление в относително изражение – от 0.13% от БВП до 0.1% от БВП – а в абсолютно изражение – спад от 7% от над 107 до 100 млн. лева. За същия период, общите бюджетни разходи за образование нарастват с 14.2%, за здравеопазване – с 23%, и за социално осигуряване и грижи (вкл. – пенсии) – с 13.8%. Доколкото даренията от фондации са относително постоянни за периода, при даренията от стопански субекти се наблюдава тенденция за спад (размерът през 2017 г. е с 24% по-нисък от този през 2013 г.) , докато дарените средства от физически лица нарастват с 55%, макар и от изключително ниска стартова база.

За 2017 г. фирмите даряват с 12% повече в сравнение с предходната година, но тази промяна не може да компенсира значителното свиване през 2016 г. от 18%, както и общия тренд за абсолютно и относително намаление на финансиранятия. Общите макроикономически данни показват бърз растеж през последните 3 години; още повече, най-големите 100 компании отчитат ръст на приходите от 14% и на печалбата от 35% за 2017 г. спрямо 2016 г.

Няколко обяснения за тенденцията са възможни. Икономическото възстановяване и увеличаването на финансирането на определени дейности с бюджетни средства може да действа „отблъскващо“ на мотивацията за корпоративно дарителство. Ефектът може би се засилва от активизирането на проектното финансиране със средства от фондовете на ЕС през последните години, което създава усещане, че все повече каузи и потребности намират достъп до ресурс. Показателно е, че за последните 4 години броят на фирмите-дарители е постоянен (но сумите се променят) – макар посоченият дял от 0.8% от регистрираните платци на корпоративен данък да е подвеждащ.

Ако разглеждаме само предприятията с 10 и повече заети (които реализират 77% от приходите общо за икономиката), то делът на дарилите е 9.8%, т.е. 1 от 10 не-микро предприятия е дарило средства.

Сферите, в които компаниите насочват средства, претърпяват видимо изменение през последната година – видимо е префокусирането към дейности за деца и в образованието, за сметка на социални услуги, околна среда, спорт и развитие на дарителството. При физическите лица има доминиране на здравните и социалните каузи и помощ след бедствия, макар делът им да спада. Образованието на практика отсъства от мотивацията. Вероятно това отразява и подхода на търсене на средства – организациите, които работят за подобряване на достъп и качество на образованието и опазването на околната среда например не търсят активно подкрепа с кампании директно сред граждани, за разлика от каузи за подкрепа на конкретни нуждаещите се лица със заболяване или в тежки материални лишения. При корпоративните дарители промяната в приоритетите също може да е повлияно от медийната среда и обществено-политическите дебати – съвсем видимо, образованието се превърна във водеща тема, докато подобряването на икономическите условия, включително чрез рязко свиване на безработицата и ръст на доходите вероятно намалява усещането за недофинансирани потребности в социалната сфера, спорта, околната среда. Вероятно може да се приеме, че решенията на компаниите също се влияят от „модата“ на актуалните обществени настроения.

На последно място, привидното противоречие между тенденцията на спадащ (или поне стагниращ) обем корпоративни дарения при икономическото оживление, може да се обясни и при по-задълбочен разрез на типологията и мотивацията на различните дарители. Не е тайна, че за голяма част от компаниите, дарителството е част от общата политика за изграждане на корпоративен образ. В този смисъл, колкото по-важен е положителният образ за функционирането и развитието на една компания, толкова по-силна е мотивацията за извършване на разходи за подобни инициативи. Най-общо казано, компании, които работят за крайни потребители на вътрешния пазар, или на силно регулиран от правителството/общините пазар, като цяло зависят в по-голяма степен от общественото мнение, в сравнение с компании, които работят основно за други бизнеси или за външния пазар. Икономическият растеж през последните 5 години беше движен основно от износа (2.25 пъти ръст за последните 5 години), при това – най-вече на стоки за междинно потребление, и съответно успешното разрастване беше в компании, които имат относително малка експозиция към българските потребители. При промяна в източниците на растеж – например, засилване на вътрешните инвестиции и строителството, както и търговията, насочена към местния пазар – ще се промени и „демографията“ на успешните предприятия, като ще се увеличи делът на тези, за които инвестирането в изграждане на позитивен публичен образ ще става по-важно.

Геновева Петрова

Социолог, Алфа Рисърч

Изложените в анализа данни за дарителските практики на физическите лица показват, че сред българското население тази дейност все още е повлияна основно от медийни кампании и публична активност, които фокусират общественото внимание върху конкретни каузи. В резултат, дарителската практика продължава да е силно зависима от конюктурата (от конкретни събития) и ѝ липсва систематичност в подкрепа на избрана от хората кауза, към която да допринасят периодично.

Същевременно, подобрената икономическа ситуация през последните години обуславя както ръста в дела на дарявалите, така и увеличението (макар и малко) в обема на даряваните средства.

Все още обаче са налице сериозни бариери пред индивидуалната дарителска активност. Най-силна остава незапознатостта какво се случва с дарените средства и липсата на комуникация (т.е. обратна връзка) с получателите на даренията. Това поражда типично за българина съмнение, че вероятно в целия процес има нещо нередно, което го възпира от по-активна дарителска дейност. Подобни притеснения ще доминират обществените нагласи докато самата практика на даряване е преобладаващо на ad-hoc принцип.

Инцидентността в индивидуалните дарения е и фактор за все още относително слабата роля на физическите лица (в сравнение с институционалните дарители) за развитие на благотворителността. За мнозинството от българските граждани тя е нещо, което се прави при нужда, по конкретен повод, а не регулярна практика и част от начина на живот.

Дарителството в България през 2017 година

Анализ на Български дарителски форум за практики и тенденции в дарителството и корпоративната социална отговорност

Анализът се основава на база данни от Национална агенция за приходите за декларирани дарения от компании, еднолични търговци и физически лица, преглед на отчети в Търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел, преглед на отчети на международни донорски организации, социологическо проучване, проведено от агенция „Алфа Рисърч“ през месец март 2018 г., както и разширени въпросници до компании и фондации сред общността на дарителите в България.

В документа е представен медиен анализ на тема „Дарителството в медиите 2017“, изготвен от IntelDay Solutions по поръчка на БДФ.

БДФ благодари за приноса в разработването на Анализа на:

Геновева Петрова, Алфа Рисърч
Лъчезар Богданов, Индъстри Уоч

Диляна Стоянова, УниКредит Булбанк
Илияна Николова, фондация „Работилница за граждански инициативи“
Искра Джанабетска-Кавалджиева, фондация „Комунитас“
Людмила Атанасова, фондация VCause

Анализът е изготвен с подкрепата на
фондация „Америка за България“ и фондация „Чарлз Стюърт Мот“.

Българският дарителски форум е организация, която работи за развитието на дарителската среда в България. Ние обединяваме големи фондации и компании в страната, които имат активна и последователна дарителска политика за постигане на обществена промяна. Стремим се да създаваме пространство, в което те да споделят свои идеи и практики, свързани с дарителските им инвестиции. БДФ проучва и анализира практиките и тенденциите в полето на дарителството, иницира и участва активно в създаването на ефективни подходи за среда, подкрепяща дарителството.

Членовете на БДФ:

Компании

AVON България
 Job Tiger
 TELUS Int. Europe
 VIVACOM
 АБВи България
 Аурубис България
 Данон България
 Кока-Кола ХБК България
 Контур Глобал Марица Изток 3
 Лидл България
 Майкрософт България
 МЕТРО Кеш енд Кери България
 А1 (Мобилтел)
 Обединена българска банка
 Перно Рикар България
 Пощенска банка
 Първа инвестиционна банка
 Райфайзенбанк България
 Сосиете Женерал Експресбанк
 Теленор България
 ТехноЛогика
 УниКредит Булбанк

Фондации

Американска фондация за България
 Благотворителен фонд „Проф. д-р Желязко Христов, д.м.“
 Българска фондация Биоразнообразие
 Български фонд за жените
 Обществен дарителски фонд за Варна
 Общинска фондация „Русе – град на свободния дух“
 Фондация „Благотворител“
 Фондация „Българска памет“
 Фондация „Георги Чиликов“
 Фондация „Дънди“
 Фондация „Еврика“
 Фондация „Искам бебе“
 Фондация „Комунитас“
 Фондация „Лале“
 Фондация „Радостина Константинова“
 Фондация „Св. Св. Кирил и Методий“
 Фондация „Светът на Мария“
 Фондация VCause
 Хабитат България

Наблюдатели

Институт „Отворено общество“ – София
 Фондация „Една от 8“
 Фондация „Еконт“
 Фондация „Елизабет Костова“
 Фондация „ОУК“

Фондация „ПРОМЯНАТА“
 Фондация „Работилница за граждански инициативи“
 Фондация „Тръст за социална алтернатива“
 Фондация „Чарлз Стюърт Мот“
 УНИЦЕФ България